

Αυτή την εβδομάδα, όπως και κάθε χρόνο, τιμήσαμε τη Διεθνή Ημέρα Μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος, έτσι ώστε οι ιστορίες των θυμάτων και των επιζώντων να μην ξεχαστούν ποτέ. Προς μεγάλη μου τιμή, κλήθηκα να συμμετάσχω στη Διεθνή Κληρονομιά των Σεφαραδιτών στο ετήσιο συνέδριο του Κογκρέσου για την Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος στην Ουάσιγκτον και να μοιραστώ την ιστορία της οικογένειάς μου σε σχέση με το Ολοκαύτωμα.

Μνήμη. Αυτή η λέξη, ίσως περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη, με ενέπνευσε να μοιραστώ την ιστορία των γονιών μου. Επειδή αναγνωρίζω πόσο τυχερός είμαι που οι γονείς μου μοιράστηκαν τις ιστορίες τους μαζί μου και την υπόλοιπη οικογένειά μας.

Πολλοί επιζώντες του Ολοκαυτώματος δεν μίλησαν ποτέ στα παιδιά τους για τη φρίκη που έζησαν γιατί τους ήταν πολύ οδυνηρό. Όμως στην δική μου οικογένειά το συζητούσαμε συχνά. Μεγαλώνοντας στη Θεσσαλονίκη, μαζευόμασταν με τα ξαδέλφια μας τα σαββατοκύριακα, και οι γονείς μου, οι θείες και οι θείες μου συχνά μοιράζονταν τις ιστορίες τους.

Το έκαναν γιατί ήθελαν να θυμόμαστε. Να θυμόμαστε όλες τις ζωές που χάθηκαν. Να θυμόμαστε τι μπορεί να συμβεί όταν ο ιός του κακού αφήνεται να εξαπλωθεί ανεξέλεγκτα. Αλλά, κυρίως, να θυμόμαστε την αξία μιας ανθρώπινης ζωής.

Βλέπετε, όταν οι γονείς μου μιλούσαν για το Ολοκαύτωμα, δεν μιλούσαν ποτέ με θυμό ή εκδίκηση. Δεν μας δίδαξαν να μισούμε αυτούς που το έκαναν αυτό στην οικογένεια και τους φίλους μας. Αντ ‘αυτού μας έλεγαν το πόσο τυχεροί ήταν που ζούσαν και πώς όλοι έπρεπε να δώσουμε αξία σε αυτό, να τιμούμε τη ζωή και να προχωράμε μπροστά. Το μίσος θα ήταν μόνο εμπόδιο σε αυτό.

Έτσι, υπό αυτό το πνεύμα, είμαι εδώ για να μοιραστώ την ιστορία του Μωύς και της Σάρα Μπουρλά, των αγαπημένων μου γονέων.

Οι πρόγονοί μας έφυγαν από την Ισπανία στα τέλη του 15ου αιώνα, αφού ο βασιλιάς Φερδινάνδος και η βασίλισσα Ισαβέλλα εξέδωσαν το διάταγμα της Αλάμπρα, το οποίο επέβαλε σε όλους τους Εβραίους της Ισπανίας είτε να ασπαστούν τον καθολικισμό είτε να απελαθούν. Τελικά εγκαταστάθηκαν στην τότε Οθωμανική Θεσσαλονίκη, η οποία αργότερα προσαρτήθηκε στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωσή της από την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1912.

Πριν ξεκινήσει ο Χίτλερ να προελαύνει στην Ευρώπη, υπήρχε στην Θεσσαλονίκη μια

Phoca PDF

ακμάζουσα Σεφαραδική εβραϊκή κοινότητα. Τόσο που ήταν γνωστή ως “La Madre de Israel” η «Μητέρα του Ισραήλ». Ωστόσο, μέσα σε μια εβδομάδα από την κατοχή, οι Γερμανοί συνέλαβαν την εβραϊκή ηγεσία, εκδίωξαν εκατοντάδες εβραϊκές οικογένειες και κατάσχεσαν τα σπίτια τους. Χρειάστηκαν λιγότερα από τρία χρόνια για να επιτύχουν το στόχο τους να εξοντώσουν την κοινότητα. Όταν οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Ελλάδα, ζούσαν περίπου 50.000 Εβραίοι στην πόλη. Μέχρι το τέλος του πολέμου, είχαν επιβιώσει μόνο 2.000.

Για καλή μου τύχη, και οι δύο γονείς μου ήταν μεταξύ των επιζώντων.

Η οικογένεια του πατέρα μου, όπως και τόσες άλλες, είχε εκδιωχθεί από το σπίτι της και μεταφέρθηκε σε μια κατοικία μέσα σε ένα από τα εβραϊκά γκέτο. Ήταν ένα σπίτι που έπρεπε να μοιραστούν με πολλές άλλες εβραϊκές οικογένειες. Μπορούσαν να κυκλοφορούν μέσα και έξω από το γκέτο, αρκεί να φορούσαν το κίτρινο αστέρι.

Μια μέρα όμως, τον Μάρτιο του 1943, το γκέτο πολιορκήθηκε από τις δυνάμεις κατοχής και η έξοδος σφραγίστηκε. Ο πατέρας μου, ο Μωύς, και ο αδερφός του, ο ‘Ιντο, βρίσκονταν έξω όταν συνέβη αυτό. Όταν πλησίασαν, συνάντησαν τον πατέρα τους, ο οποίος βρισκόταν επίσης έξω. Τους είπε τι συνέβαινε και τους ζήτησε να φύγουν και να κρυφτούν. Εκείνος όμως έπρεπε να μπει γιατί η γυναίκα του και τα άλλα δύο παιδιά του ήταν σπίτι. Αργότερα εκείνη την ημέρα, ο παππούς μου, ο Αβραάμ Μπουρλά, η σύζυγός του, η Ρέιτσελ, η κόρη του, η Γκρατσιέλα, και ο μικρότερος γιος του, ο Δαβίδ, μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδο έξω από το σιδηροδρομικό σταθμό. Από εκεί έφυγαν για το Άουσβιτς-Μπίρκεναου. Ο Μωύς και ο Ίντο δεν τους είδαν ποτέ ξανά.

Την ίδια εκείνη νύχτα, ο πατέρας και ο θείος μου διέφυγαν στην Αθήνα, όπου κατάφεραν να αποκτήσουν ψεύτικες ταυτότητες με χριστιανικά ονόματα. Τις προμηθεύτηκαν από τον αρχηγό της αστυνομίας, ο οποίος τότε βοηθούσε τους Εβραίους να διαφύγουν τον διωγμό από τους Ναζί. Έζησαν εκεί μέχρι το τέλος του πολέμου – ενώ ταυτόχρονα έπρεπε να προσποιούνται ότι δεν ήταν Εβραίοι, ότι δεν ήταν ο Μωύς και ο Ίντο – αλλά ο Μανώλης και ο Βασίλης.

Όταν τελείωσε η γερμανική κατοχή, επέστρεψαν στη Θεσσαλονίκη και διαπίστωσαν ότι όλα τα υπάρχοντά τους είχαν κλαπεί ή πωληθεί. Χωρίς τίποτα στο όνομά τους, ξεκίνησαν από το μηδέν, έφτιαξαν μια επιτυχημένη επιχείρηση οινοπνευματωδών ποτών την οποία διατήρησαν μέχρι να αποσυρθούν και οι δύο.

Η ιστορία της μητέρας μου, είναι κι αυτή μια ιστορία ενός κρυφτού στην ίδια της την πατρίδα, μιας παραλίγο μεταφοράς στη φρίκη του Άουσβιτς, αλλά και μια ιστορία οικογενειακών δεσμών που στήριξαν το πνεύμα της και, κυριολεκτικά, έσωσαν τη ζωή της.

Όπως και εκείνη του πατέρα μου, η οικογένεια της μητέρας μου μεταφέρθηκε σε ένα σπίτι μέσα στο γκέτο. Η μητέρα μου ήταν η μικρότερη από επτά αδέρφια. Η μεγαλύτερη αδερφή της είχε ασπαστεί τον χριστιανισμό για να παντρευτεί έναν Χριστιανό τον οποίο είχε ερωτευτεί πριν από τον πόλεμο, και έτσι ζούσαν με τον σύζυγο της σε μια άλλη πόλη όπου κανείς δεν ήξερε ότι ήταν προηγουμένως

Phoca PDF

Εβραία. Εκείνη την εποχή οι μεικτοί γάμοι δεν ήταν αποδεκτοί και ο παππούς μου δεν μιλούσε με την μεγαλύτερη κόρη του λόγω αυτού.

Αλλά όταν έγινε σαφές ότι η οικογένεια επρόκειτο να κατευθυνθεί προς την Πολωνία, όπου οι Γερμανοί είχαν υποσχεθεί μια νέα ζωή σε έναν εβραϊκό οικισμό, ο παππούς μου ζήτησε από την μεγαλύτερη κόρη του να έρθει να τον δει. Σε αυτήν που έμελλε να είναι η τελευταία τους συνάντηση, της ζήτησε να πάρει τη μικρότερη αδερφή της – τη μητέρα μου – μαζί της.

Εκεί η μητέρα μου θα ήταν ασφαλής γιατί κανείς δεν θα ήξερε ότι αυτή ή η αδερφή της είχαν εβραϊκή καταγωγή. Η υπόλοιπη οικογένεια πήγε με τρένο κατευθείαν στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου.

Προς το τέλος του πολέμου, ο γαμπρός της μητέρας μου μεταφέρθηκε πάλι στη Θεσσαλονίκη. Οι άνθρωποι γνώριζαν τη μητέρα μου εκεί, οπότε έπρεπε να κρύβεται στο σπίτι όλο το εικοσιτετράωρο από φόβο να αναγνωριστεί και να παραδοθεί στους Γερμανούς. Αλλά ήταν ακόμα έφηβη, και συχνά, διακινδύνευε να βγαίνει έξω. Δυστυχώς, κατά τη διάρκεια μιας από αυτές τις βόλτες, εντοπίστηκε και συνελήφθη.

Εστάλη σε τοπική φυλακή. Καθόλου καλή εξέλιξη. Ήταν γνωστό ότι κάθε μέρα γύρω στο μεσημέρι, μερικοί από τους κρατούμενους φορτώνονταν σε ένα φορτηγό για να μεταφερθούν σε άλλη τοποθεσία όπου την αυγή εκτελούνταν. Με αυτό στο νου, ο γαμπρός της, ο αγαπητός μου χριστιανός θείος, ο Κώστας Δημάδης, πλησίασε τον Μαξ Μέρτεν, γνωστό εγκληματία πολέμου επικεφαλής των ναζιστικών δυνάμεων κατοχής στην πόλη.

Πλήρωσε τον Μέρτεν με αντάλλαγμα την υπόσχεσή του ότι η μητέρα μου δεν θα εκτελεστεί. Αλλά η αδερφή της, η θεία μου, δεν εμπιστευόταν τους Γερμανούς. Έτσι, πήγαινε στη φυλακή κάθε μέρα το μεσημέρι για να παρακολουθεί καθώς φόρτωναν το φορτηγό που μετέφερε τους κρατούμενους στον τόπο εκτέλεσης. Και μια μέρα είδε αυτό που φοβόταν: η μητέρα μου βρισκόταν στο φορτηγό.

Έτρεξε σπίτι να το πει στον άντρα της ο οποίος κάλεσε αμέσως τον Μέρτεν. Του υπενθύμισε τη συμφωνία τους και προσπάθησε να τον ρίξει στο φιλότιμο που δεν τήρησε τον λόγο του. Ο Μέρτεν είπε ότι θα το εξετάσει και έκλεισε απότομα το τηλέφωνο.

Εκείνη η νύχτα ήταν η μεγαλύτερη στη ζωή της θείας και του θείου μου γιατί ήξεραν πως το επόμενο πρωί, πιθανότατα θα εκτελεσθεί η μητέρα μου. Την επόμενη μέρα – στην άλλη πλευρά της πόλης – η μητέρα μου παρατάχθηκε σε έναν τοίχο με άλλους κρατούμενους. Και λίγες στιγμές πριν εκτελεστεί, έφτασε ένας στρατιώτης με μια μοτοσικλέτα BMW και έδωσε κάποια χαρτιά στον άνδρα που ηγείτο του εκτελεστικού αποσπάσματος.

Απομάκρυναν από τον τοίχο τη μητέρα μου και μια άλλη γυναίκα. Καθώς έφευγαν, η μητέρα μου άκουγε τους πυροβολισμούς που έριχναν νεκρούς εκείνους που είχαν μείνει πίσω. Αυτός ο ήχος την ακολουθήσε στο υπόλοιπο της ζωής της.

Phoca PDF

Δύο ή τρεις ημέρες αργότερα, αφέθηκε ελεύθερη. Και μόλις λίγες εβδομάδες μετά, οι Γερμανοί έφυγαν από την Ελλάδα.

Οκτώ χρόνια αργότερα, οι γονείς μου γνωρίστηκαν σε ένα τυπικό προξενιό που έκαναν οι οικογένειές τους. Άρεσαν ο ένας στον άλλο και συμφώνησαν να παντρευτούν. Έκαναν δύο παιδιά – εμένα και την αδερφή μου, τη Σέλι.

Ο πατέρας μου είχε δύο όνειρα για μένα. Ήθελε να γίνω επιστήμονας και ήλπιζε να παντρευτώ ένα καλό εβραϊκό κορίτσι. Είμαι ευτυχής που έζησε αρκετά ώστε να δει και τα δύο του όνειρα να γίνονται πραγματικότητα. Δυστυχώς, πέθανε πριν γεννηθούν τα παιδιά μας. Είχαμε όμως την ευλογία να τα δει και να τα ζήσει η μητέρα μου.

Αυτή είναι λοιπόν η ιστορία των Μωύς και Σάρα Μπουρλά. Είναι μια ιστορία που είχε μεγάλο αντίκτυπο στη ζωή μου και στην κοσμοθεωρία μου και είναι μια ιστορία που, για πρώτη φορά σήμερα, μοιράζομαι δημόσια.

Ωστόσο, όταν έλαβα την πρόσκληση να μιλήσω σε αυτήν την εκδήλωση – σε ετούτη τη συγκυρία όπου ο ρατσισμός και το μίσος διαλύουν τον ιστό του μεγάλου μας έθνους – ένιωσα ότι ήταν η κατάλληλη στιγμή να μοιραστώ την ιστορία δύο απλών ανθρώπων που αγάπησαν, και αγαπήθηκαν από την οικογένεια και τους φίλους τους. Δύο ανθρώπων που είδαν το μίσος κατάματα και έχτισαν μια ζωή γεμάτη αγάπη και χαρά. Δύο ανθρώπων των οποίων τα ονόματα δεν είναι γνωστά στους πολλούς, αλλά των οποίων η ιστορία έχει πλέον μοιραστεί με τα μέλη του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών – το μεγαλύτερο και πιο δίκαιο νομοθετικό σώμα του κόσμου. Και αυτό κάνει τον γιο τους πολύ περήφανο.

Αυτό με φέρνει πίσω στη μνήμη. Καθώς ο χρόνος περνά και η σημερινή εκδήλωση τελειώνει, δεν περιμένω να θυμάστε τα ονόματα των γονιών μου, αλλά σας παρακαλώ να θυμάστε την ιστορία τους. Επειδή η μνήμη δίνει σε όλους μας την πεποίθηση, το θάρρος και τη ενσυναίσθηση να προβούμε στις απαραίτητες ενέργειες για να διασφαλίσουμε ότι η ιστορία τους δεν θα επαναληφθεί ποτέ.

ΠΗΓΗ: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 14.02.2021

Phoca PDF